

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שנאמרו שבת פרשת בהר בחקותי תשע"ח לפ"ק

בעיר בארא פארק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ל"ב

דרשת פרקי אבות

ליהושע וכו' (א-א). כי הנה משה ביקש מאת ה', יפקוד ה' וגו' איש על העדה (במדבר כז-טז). ואיתא במדרש (שם כא-יד) מדה ראה לבקש הדבר הזה אחר סדר נחלות. אלא כיון שירשו בנות צלפחד אביהן, אמר משה הרי השעה שאתבע בה צרכי, אם הבנות יורשות, בדין הוא שירשו בני את כבודי. אמר לו הקב"ה (משלי כז-יח) נוצר תאנה יאכל פריה, בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, יהושע הרבה שרתך, והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים, והוא פורס את המחצלאות, הואיל והוא שרתך בכל כחו, כדאי הוא שימש את ישראל, שאינו מאבד שכרו, קח לך את יהושע בן נון, לקיים מה שנאמר נוצר תאנה יאכל פריה ע"כ. הרי לנו כי ה' שילם ליהושע שכר עמלו, אשר לא מש מתוך האהל לטרוח בכל הדברים הנצרכים, שנבחר להיות המנהיג אחר הסתלקותו של משה. וזהו הסמיכות לפום צערא אגרא, והראיה כי משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ולא לאחד מבניו, והוא עבור צער הבושת והטירחה של יהושע שסידר הספסלים ופירס המחצלאות.

*

ודבר זה יש לו קשר עם מגילת רות שאנו קורין בחג השבועות הבעל"ט, שאמרה רות לנעמי, אל תפגעי בי לעזבך וגו', כי המות יפריד ביני ובינך (א-יז). ויש להבין למה יפריד המות ביניהם, כי בשלמא רשע וצדיק הדרים יחד בעולם הזה, המות מפרידם, שהרשע מעונו למעלה בגיהנם, והצדיק בגן עדן. אבל שתי צדקניות הללו, אשר שתיהן יורשות גן עדן למעלה, והנאהבים והנעימים

במשנה (אבות ה-כב) בן בג בג אומר, הפך בה והפך בה דכולא בה וכו'. בן הא הא אומר לפום צערא אגרא ע"כ. שני מאמרים הללו הם סיום מסכת אבות, כי פרק השישי הם ברייתות אשר שנו חכמים בלשון משנה. ונאמרו בלשון ארמית, ובתוספות יום טוב הביא בשם דרך חיים, שהיו גרים ולשונם לשון ארמי (עיין תוספות חגיגה ט: ד"ה ב) ע"כ. ויש להוסיף כי בהיות שלשון המדוברת בין העם היתה לשון ארמית, אשר כולם הבינו לשון זה, ובהיות שבן בג בג מלמד על חשיבות לימוד התורה שלא יתבטל ממנה לעולם, ובן הא הא מלמד על חשיבות עבודת ה', שיזהר בהן גם כאשר עולה לו בצער, על כן רצו התנאים הללו שכולם יבינו זאת, שלא יצטרכו לאחרים לבאר פירוש הדברים, על כן שנאוהו בלשון המדוברת בין כולם.

ובילקוט מעם לועז כתב, כי התנא בחר לסיים את המסכת במאמר זה דייקא, על מנת לחזק אותנו שלא נפול ברוחינו אחרי שקראנו את כל המשניות התובעות מאתנו התאמצות הנפש לריבוי לימוד התורה, ואיכות חשיבות עבודת ה', והיגיעה לתיקון המדות. על כן סיים שלפי הטורח כן יהיה גודל השכר הטוב ליהנות מאושר בעולם הזה ובעולם הבא. ויש שהוסיפו כי בהיות שהיה גר צדק, וכמה עמל יש לגר לעזוב עמו ומולדתו והנהגותיו של שנים רבות, על כן היה מחזק את עצמו תמיד, שלפום צערא אגרא, ושכרו יכופל עבור רוב היגיעה.

והנה מנהג ישראל תורה לשלב סיום המסכת לתחלתה, שמתחלת במשנה משה קיבל תורה מסיני ומסרה

בחייהם ובמותם לא נפרדו, אם כן גם למעלה שתיהן יושבות יחד, ומדוע יפריד המות ביניהם.

ונראה דאיתא בגמרא (בבא בתרא עה.) מאי כי על כבוד חופה (ישעיה ד-ה), מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקב"ה חופה לפי כבודו. ואש בחופה למה, אמר רבי חנינא מלמד שכל אחד ואחד נכזה מחופתו של חבירו [חופתו קטן מחופתו של חבירו הגדול הימנו], אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה ע"כ. ואם כן גם לעתיד לא יושבין הצדיקים יחד בבית המדרש גדול, אלא לכל אחד יש חופה מיוחדת לפי כבודו. והצדיק אשר עלה לו עבודתו בצער וביגיעה, תהא חופתו מרומם יותר מהצדיק אשר עלה לו צדקתו בקלות יותר. והנה רות שעזבה את עמה ומולדתה, ולהתרגל לחיים שונים שמלפניה, עלתה לה כל זאת בצער ובעמל, הרבה יותר מלנעמי שנתגדלה כל ימיה בתורת ה'. ועל כן אמרה רות, בעולם הזה אנו שוין, אל אשר תלך אלך ובאשר תליני אלין וכו'. אבל תדע 'כי המות יפריד ביני ובינך', שם לא נהיה ביחד, כי לפום צערא אגרא, וה' ישלם לי שכרי אז ביתר שאת, ולא יהיה חופתנו שם שוה.

*

אמנם יש לומר בזה עוד, ונקדים מה שאמרו בגמרא (מנחות כט.) אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות [כגון תגין של ספר תורה]. אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ירך. אמר לו אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. אמר לפניו רבש"ע הראהו לי, אמר לו חזור לאחוריק. הלך וישב לסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הם אומרים, תשש כוחו, כיון שהגיע לדבר אחד [שצריך טעם], אמרו לו תלמידיו מנין לך, אמר להם הלכה למשה מסיני, נתישבה דעתו. חזר ובא לפני הקב"ה, אמר לפניו, רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי. אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני ע"ש.

והנה שאלתו של משה להקב"ה רבש"ע מי מעכב על ירך, אין לו ביאור והבנה. ורש"י פירש מי מעכב על ירך מה שכתבת, שאתה צריך להוסיף עוד עליהם כתרים ע"כ. ואכתי צריך ביאור, דכמו שאין לשאול למה צורת אות א' היא דייקא באופן זה, וצורת אות ב' באופן אחר, כן אין לשאול על התגין, למה יש אותיות מיוחדות בתגין, שזוהו צורתן של אותן אותיות עם תגין. וגם להבין שלא נמצא בש"ס ובמדרשים שלנו שום דרשה ומכל שכן הלכה שאנו למדים מתגין, וטעמא בעי, למה לא נשאר לנו שום דרש

מהתילין של הלכות שהיה רבי עקיבא דורש על זה. ועוד יותר תמוה הלא כל התורה כולה נמסרה למשה, ומסרה ליהושע וכו', ואיך יתכן שמשה לא היה יודע מה הן אומרים. ומהו ענין שכאשר שמע אומרים שהיא הלכה למשה מסיני נתישבה דעתו. וגם מהו הכוונה שאמר לו ה' 'חזור לאחוריק'.

ונראה דהנה כבר ביארנו בזה במקום אחר (עיין שמן ראש ח"א השלם ויקרא פח.), דאיתא בגמרא (ראש השנה כא.) כתיב אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים (תהלים יב-ז), רב ושמואל חד אמר חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו למשה חסר אחת שנאמר (שם ח-ז) ותחסרהו מעט מאלקים ע"כ. ופירש רש"י מזוקק שבעתים, שאדם יכול לדרוש כל דבר ודבר במי"ט ענינים, ז' שביעיות, והם חמישים חסר אחת שנמסרו לו למשה בסיני, למדנו שחמישים נבראו, שהרי מעט נחסר מאלקים ע"כ.

והנה אמרו במדרש (במד"ר יט-ז) דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחביריו, וכל יקר ראתה עינו (איוב כח-ז) זה רבי עקיבא וחביריו ע"כ. ואם כן כיון שמ"ט שערי חכמה נתגלו גם למשה רבינו, הרי על כרחך דלרבי עקיבא נתגלה גם שער החמישים שלא נמסר למשה. [וכן איתא בספרי המקובלים, עיין בסידור רבי קאפיל (בכוונת חג השבועות) שנגלה שער החמישים לרבי עקיבא ע"ש]. ולכן כאשר רבי עקיבא היה יושב ודורש בעניני התורה שהם משער החמישים שבבינה, לא היה יודע מה הן אומרים, כי משה לא השיג שער ההוא, שלא נמסר לו רק מ"ט שערי בינה, ולכן תשש כחו.

אמנם שוב שמע שרבי עקיבא אומר הלכה למשה מסיני נתישבה דעתו. והכוונה דאיתא בלקוטי תורה להאר"י ז"ל (פ' ואתחנן עה"פ ויתעבר ה' בי למענכם), כי קודם שחטאו ישראל היה משה בתכלית השלימות, והיה משיג גם שער החמישים של נ' שערי בינה הגדול מכולם, רק כשחטאו ישראל בעגל נעלם ממנו. וזהו שכתוב (שמות לב-ז) לך רד כי שחת עמך, רצה לומר רד ממנין ל"ך [משער הנ' שבגימטריא ל"ך]. וזהו שאמרו חז"ל חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם ניתנו למשה חסר אחת, פירוש מעיקרא כולם נתנו לו, ואחר כך חסרוהו אחד וכו'. והנה להיות שכוונת משה היתה טובה, השי"ת לא ימנע טוב להולכים בתמים, ובעת תוסף רוחם יגועון לא יגרע מצדיק עינו [וזכה שוב להשיג שער הנגון]. וזהו שאמר (דברים לד-א) ויעל משה מערבות מואב אל הר צבוי, נ' בו ע"ש.

ועיין בשל"ה הקדוש (פ' ואתחנן) שהביא דבריו באריכות, וכתב שם שזוהו נרמז במתן תורה, ומשה עלה אל

משה מה שהם אומרים, כי ניטל ממנו בחטא העגל השגה זו, ועל כן תשש כחו, שרבי עקיבא זוכה להשיג שער הנו"ן, מה שלא קיבל משה להוריד למטה, ונחסר גם ממנו. אך שוב כאשר שמע שרבי עקיבא אומר שדבר זה קיבל הלכה למשה 'מסיני', היינו בארבעים יום שקיבל התורה, אם כן השגת רבי עקיבא היא ממנו, ועל כרחק שה' יחזור לו למשה השגה זו לאחר זמן, ואז ימסרנו לדורות עולם, ועל כן נתיישרה 'דעתו', היה לו ישוב הדעת שסופו יחזור לו ה' השגתו ודעתו להבין ולהשכיל גם שער הנו"ן שנחסר ממנו. ועוד יזכה ללמד גם השגת תורה זו לישראל.

וזהו שאמר לו ה' למשה כשנכנס לבית מדרשו של רבי עקיבא, חזור לאחורייך, התורה שאתה תשמע מרבי עקיבא, היינו מה שגליתי לך מתחלה קודם חטא העגל, וכאשר תשמע תורתו של רבי עקיבא, אתה חוזר לאחורייך, אל מה שכבר זכית ללמוד קודם החטא.

והנה מבואר ביערות דבש (ח"ב סוף דרוש ט') כי שער החמשים הוא כתרן של אותיות וקוצן, המורה על גבוה מעל גבוה ע"כ. ולפי זה יתכן לומר שכאשר ירד משה עם הלוחות הראשונות, ואז נאמר לו 'לך' רד, שניטל ממנו השגת שער החמשים למוסרו למטה, לא נכתבו אותיות הלוחות עם התגין בגלוי, כי התגין הם שער הנו"ן שלא נמסרו למשה. וכאשר שוב עלה משה למרום שנית, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, שמוסיף כעת מחדש תגין על האותיות, שלא היו על הלוחות שנמסר לו. ואם כן על כרחק שצורת האותיות הם שלימות בלי התגין, ועל כן שאל מי מעכב על ירך, שאינו משאיר האותיות כמו שהיה מתחלה. ועל זה השיב לו ה', אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן יוסף שמו, שהוא ישיג שער הנו"ן, ועתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות, ובהתגין הללו נרשמו השגת שער הנו"ן שבבינה. - ולכן כעת כאשר חסר לנו השגה זו, על כן לא נמסר לנו מחז"ל דרשות הללו מתילין ההלכות שנדרשו מהתגין, שאינם מושגים לפי קוצר דעתינו, שחסר לנו שער הנו"ן.

ואיתא במדרש (במדב"ר יט-ו) אמר רב הונא כתיב (תהלים עה-ג) כי אקח מועד אני משרים אשפות, וכתיב (זכריה יד-ו) והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון, יקפאון כתיב, דברים המכוסין מכם בעולם הזה עתידים להיות צופים לעולם הבא, כהדין סמיא דצפי, דכתיב (ישעיה מב-טו) והולכתי עורים בדרך לא ידעו, וכתיב (שם) אלה הדברים עשיתים ולא עזבתים, אעשה אין כתיב כאן אלא עשיתים, שכבר עשיתי לרבי עקיבא וחביריו, דברים שלא

האלקים (שמות יט-א), כי אחרי חטא העגל נאמר על משה ותחסרהו מעט מאלקים, על שהיה חסר לו מעט מאלקים שהוא שער הנו"ן, אבל כאן בשעת מתן תורה לא היה חסר לו מעט מאלקים, אלא ומשה עלה אל האלקים דייקא, להשיג כל הני' שערים. וזהו פנים בפנים דבר ה' עמכם (דברים ה-ד), משמע שלא היה הפסק ביניהם, ואיך אמר אנכי עומד בין ה' וביניכם (שם ה-ה), אלא משה רבינו לא הוה הפסק כי הוא לא היה מחיצה רק אור בהיר וזהיר ע"ש. היוצא לנו מזה, כי משה רבינו בעת שקיבל תורה מסיני, זכה להשיג גם שער החמישים, ומשה עלה אל האלקים, רק על ידי חטא העגל ניטל ממנו מעלה זו, ותחסרהו מעט מאלקים, להשיג רק מ"ט שערי בינה.

ואם כן לא היה למשה הארה בשער הנו"ן רק ארבעים יום, משעה שעלה למרום עד י"ז תמוז כשחטאו בהעגל. ומאז כל ימי חייו לא השיג עוד שער ההוא, ורק קודם מיתתו החזיר לו ה' מתנה זו שהשיג שער הנו"ן. ומבואר במגלה עמוקות (פ' ואתחנן אופן י"ב) דלכן נקרא בשם יהושע ב"ן נון בחיריק, מלשון (משלי כג-א) בין תבין אשר לפניך, שהבין נון'ן שערי בינה. ולכן איתא (שבת קד.) אתו דרדקי לבי מדרשא ואמרו מילתא שאפילו בימי יהושע בן נון לא אתמר כוותייהו. מאי טעמא אמרו דוקא יהושע בן נון, אבל הכוונה לפי שהדרדקי אמרו א"ב אלף בינה, והכוונה על סוד שער א' שהיה חסר מבינה, והוא שער החמישים שהשיג בו יהושע, ולכן נקרא ב"ן נון'ן, על כן מזכיר שם יהושע שבזה השער מדברים הדרדקי עתה ע"כ.

והיינו שכאשר חזר למשה השגת שער הנו"ן קודם פטירתו, מסר גם אותה ליהושע, ונראה דזהו מה שאמר ה' למשה ונתתה מ'הודך עליו (במדבר כז-ב), ההוד שהיה לך מ' יום, היינו שער הנו"ן, גם זה תמסור ליהושע. ועל כן נאמר (דברים לב-ב) ויהושע בן נון מלא רוח חכמה וגו', שלא נאמר אצלו ותחסרהו מעט מאלקים, אלא היה מלא בהשגת כל החמשים שערי בינה. וזהו שאמרו (אבות א-א) משה קיבל תורה מסיני, היינו אותה התורה שקיבל מתחלה מסיני, שהיתה אז השגתו בחמשים שערי בינה, כל זה מסרה ליהושע ויהושע לזקנים, עד שנשאר תורה זו אחר כך רק ביחידי סגולה כרבי עקיבא וחביריו. ואם כן מה שלא היה נגלה למשה במשך כל ימי חייו רק לזמן קצר, נגלה לרבי עקיבא, שהיה עוסק בתורה כל הימים בהשגת שער הנו"ן.

והנה עובדא זו שמצא משה להקב"ה שקושר קשרים לאותיות, נראה שהיה כאשר עלה משה למרום שנית אחר החטא (וכמו שיבואר להלן). ועל כן מתחלה לא הבין

נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא וחביריו, (איוב כח-י) וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא וחביריו ע"כ. ונרמז בזה, אלה הדברים עשיתים, אעשה אין כתיב כאן אלא עשיתים, היינו שעשיתי זאת ומסרתי אותם למשה במ' ימים הראשונים בסיני, ושוב עשיתי כן לרבי עקיבא וחביריו.

וכאשר שמע משה תורתו של רבי עקיבא, חזר ובא לפני הקב"ה, ואמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי, אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני ע"כ. ולפי פשוטו שזהו רצון העליון שעלה במחשבה ליתן התורה על ידי משה. ולפי מה שנתבאר נראה, כי על ידי החטא העגל נתהווה ותחסרהו מעט מאלקים, שאין לדור ההוא השגה רק במ"ט שערי בינה ולא בשער החמשים, שהמחשבה בזה נשאר רק לפני. וכיון שכן הוא, אי אפשר ליתן התורה על ידי רבי עקיבא, שעתידי להיות בסוף כמה דורות וישיג אז גם שער הנו"ן, שהוא ימסרנו כעת לדור ההוא שחטאו בעגל, שאי אפשר להם להשיג שער הנו"ן, ועל כן אני צריך למסור אותה על ידך, שאין לך כעת אלא השגת מ"ט שערים כמותם. ולכן שתוק, כי תורתו של רבי עקיבא היא ממה שכך עלה במחשבה לפני, מאותה השגה שהיא רק לפני, ואצל דור הזה לא יתכן רק ותחסרהו מעט מאלקים.

*

ואמרו (שם) עוד, שאמר משה אחר זה, רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו. אמר לו חזור לאחורייך, חזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין [מקום הקצבים]. אמר לפניו רבונו של עולם זו תורה זו שכרה, אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני ע"כ. ופירשו בזה (עיין של"ה נר מצוה פ' בראשית, ובאר מים חיים שם אות יג, הובא בעץ יוסף כאן). דהנה הכתוב אומר בראשית ברא אלקים (א-א), וברש"י ולא אמר ברא ה', שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב (שם ב-ד) ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים (ב"ר יב-טו). ונשמתי של צדיקים גמורים שעלו במחשבה קודם הבריאה, הם נידונין גם עתה במדת הדין כאשר היתה עליית המחשבה, ולכן אמרו (בבא קמא ג) הקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה. וזהו שהשיב ה' על מיתת רבי עקיבא כך עלה במחשבה לפני בריאת העולם לברוא במדת הדין, ועל כן אני מדקדק עמהם כחוט השערה, שיתעלה במדרגיגותיו לעולם הבא ע"כ.

ולכאורה יש להבין הלא התורה היא התכנית של העולם, היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם (ב"ר

א-א), ואם כן אם התורה היא בחינת דין, איך אפשר לברוא ממנה עולם ברחמים. ואם היא רחמים איך עלה במחשבה לברוא ממנה בדין. ויש לומר על פי מה דאיתא בזהר הק' (ח"ג רנז). אורייתא דבכתב מסטרא דחסד, אורייתא דבעל פה מסטרא דגבורה ע"כ. ואם כן סתרי תורה מהתגין הם גבורה שבגבורות. ומעתה בתחלה רצה לברוא התורה רק מתורה שבעל פה שהיא דין, ושוב שיתף אליה מדת הרחמים לברוא גם מתורה שבכתב. ולכן נשמות הצדיקים אשר שורשם היא מסתרי תורה שבעל פה, על כן ההנהגה בהם היא במדת הדין. ורבי עקיבא אשר שורשו היה משורש שער הנו"ן שבבינה, מתילין של הלכות שנרמזו בהתגין והקוצין, על כן היתה ההנהגה עמו בדין ביתר שאת.

ומעתה יש לומר דזו היתה גם תשובתו של ה' למשה בראשונה, ששאל יש לך אדם כזה בעולם ואתה נותן תורה על ידי. והשיב לו ה', 'כך עלה במחשבה לפני, גם לי עלה בתחלה במחשבה ליתן התורה על ידו, והיינו שמתחלה כאשר רציתי לברוא העולם במדת הדין, ואז היתה העולם נברא מתורה שבעל פה, אז גם לי עלה במחשבה ליתן התורה על ידי רבי עקיבא, אשר הוא השורש מחלק התורה הזו, שהיה דורש כתי האותיות. אבל בהיות שאין העולם מתקיים בדין, והוצרך העולם להבראות במדת הרחמים, שזהו תורה שבכתב, על כן לזה מתאים יותר להנתן על ידי משה, ששורשו הוא התורה שבכתב, תורת משה.

*

והנה מה שראה ששוקלין את בשרו של רבי עקיבא במקולין, סיפרו חז"ל (ברכות סא:), פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. אמר ליה עקיבא אי אתה מתירא מפני המלכות, אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וכו'. אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה (דברים לב) כי הוא חייך ואורך ימיך כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה. אמרו לא היו ימים מועטים עד שתפסוהו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים וכו'. בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה, זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים [קורא קריאת שמע], אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה (שם ו-ה) בכל נפשך, אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו. היה מאריך

למסור נפשם על כל עבירות ומצות הקלות, לאשר כי הן המה חיותם ממש כנ"ל ע"ש.

ולכן כאשר שאל יהודה בן פפוס את רבי עקיבא על מעשיו, אי אתה מתירא מן המלכות, הלא הם הורגין על גזירה זו, ואיך אתה רשאי למסור נפשך על זה, הלא מצות תלמוד תורה הוי רק עשה גרידא. השיב לו רבי עקיבא אצלי התורה היא החיות שלי, שכתוב בו כי הוא חיין ואורך ימין. ובלי תורה אין אני נחשב חי כלל, והתורה אומרת וחי בהם, וזהו חיותי למסור נפשי על התורה.

ועל דרך זה כאשר ראו התלמידים שסורקין את בשרו, אמרו לו רבינו עד כאן, וכי בשביל מצות עשה של תלמוד תורה צריכין למסור נפשו עד כדי כך. והשיב להם כי מי שאצלו חיות העולם הזה נחשב חיות, ומסירת נפש עבור תורה היא פיסוק חיותו, בודאי שאין צריך למסור נפשו על זה, אבל אצלי המסירת נפש לה' זהו חיותי, וכל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, בכל נפשך, מתי יבוא לידי ואקיימנו, בלי תורה אין שום תועלת בחיי, ולכן אצלי זהו פירוש הכתוב של וחי בהם.

וכאשר ראו זאת המלאכים ואמרו זו תורה וזו שכרה, השיב להם ה', תדעו שאם הייתם שואלים את רבי עקיבא איזה שכר הוא רוצה עבור תורתו, היה אומר שאין לו רק רצון אחד, שיוכל למסור נפשו עבור כבוד ה', שהרי על זה היה מצטער כל ימיו, וזהו 'חלקם בחיים', החלק שלהם בהחיים היא שיוכלו למסור נפשם לה', ושפיר זה תורה וזהו שכרה, כי אצל רבי עקיבא אין שכר גדול יותר מזה עבורו.

*

ובשלייה הק' (שער האותיות, אות א' אמת ואמונה) כתוב, ונראה בעיני, מי שבא לידו קידוש השם ומקיים מצות עשה (ויקרא כב-לב) דונקדשתי בתוך בני ישראל, שמפורסם לעשרה בני ישראל, אז קודם שיהרגוהו יברך בשמחה 'ברוך אתה ד' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש שמו ברבים' וכו'. אחר כתבי זה, מצאתי כן בהדיא בתשובת המקובל הרב רבינו מנחם מריקאנטי (סי' ע), ושמתתי כי כוונתי לדעת הגדול וכו'.

וכתב על כך במהר"ם שיק (על תרי"ג מצות, מצוה רצו) בזו הלשון, ולענ"ד לא ניחא להקב"ה לברך אותו על זה, כי כשטבע מצריים בים אמרו חז"ל (מגילה י): שאמר הקב"ה 'מעשי ידי טבעו בים ואתם רוצים לומר שירה', ומכל שכן בשעת הגזירה שגם קדושים נשפך כמים דמם, מסתמא לא ניחא להקב"ה לברך אותו ע"כ.

באחד, עד שיצתה נשמתו באחד, יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא זו תורה וזו שכרה, ממתים ירך ה' ממתים וגו' (תהלים יז-יז). אמר להם חלקם בחיים. יצתה בת קול ואמרה, אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא ע"כ.

ויש להבין מה היתה שאלת התלמידים 'עד כאן, וכי לא ידעו דרשת בכל נפשך, אפילו נוטל את נשמתך. ומה השיב ה' להמלאכים ששאלו זו תורה וזו שכרה, ואמר להם חלקם בחיים. ונראה דהנה במהרש"א הקשה איך מסר רבי עקיבא נפשו להקהיל קהלות ברבים לתלמוד תורה, הא אין חיוב מסירת נפש אלא על שלש עבירות. וציין לדברי התוספות (עבודה זרה כו: ד"ה יכול) כי אף שאין חיוב ליהרג, אבל הרוצה להחמיר על עצמו גם על מצוה קלה רשאי ע"ש.

והנה בשלחן ערוך (יו"ד ריש סימן קנו) יש בזה מחלוקת הראשונים אם אדם רוצה להחמיר על עצמו וליהרג על כל עבירות שבתורה, אם רשאי להחמיר על עצמו, או הוא מתחייב בנפשו. וכתב הבית יוסף דמכל מקום אדם גדול וחסיד וירא שמים רשאי לקדש השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה וכו' (הובא בש"ך שם ס"ק ב). וביאר הדברים בישמח משה (ר"פ תשא) דלכאורה יש להפליא, הכי בשביל שהוא חסיד ישתנה דינו, הלא כתיב (ויקרא יח-ה) וחי בהם, וכתב דנראה דהאי וחי בהם יש לפרש על שני פנים, אחד כפירוש רז"ל (יומא פה:): ולא שימות בהם וכנ"ל. ב' שכל חיותו יהיה בהם, דהיינו שכל עשיותיו ותנועותיו ועסקיו יהיו רק בתורה ומצות, וזולתן לא יהיה לו שום חיות בעולם. וכל כך יהיה דבוק ונתעצם עם התורה והעבודה והמצות, עד שאם ירצו להעבירהו על אחת ממצות ה' יפסק חיותו. ואם כן לפי זה פירוש הפסוק הוא להיפוך דרשאי למסור עצמו, ואדרבה מצווה על כך.

והנה ידוע דהתורה ניתנה לפי מדריגת כל אחד ואחד, כמו שדרשו (ילקוט תהלים תש"ט) בפסוק קול ה' בכח (תהלים כט) בכחו לא נאמר וכו'. ואם כן אצל ההמונים אשר כל עסקם הוא בעניני העולם, אך בעת הפנאי ובהנתק מעליהם עול דרך ארץ או חושים מעשה ה' בידיהם, הנה בהם יהיה פירוש הפסוק הנ"ל כפשוטו וחי בהם ולא שימות בהם, כפירוש הגמרא. אמנם לא כן אצל הצדיקים הדבקים תמיד בו יתברך שמו, וכל עסקם ועניניהם טובבים והולכים בתורתו ועבודתו, ופורקים מעליהם לגמרי עסקי העולם השפל, ומשתוקקים לתכלית האמיתי באהבה עזה ונפלאה, עד שעיקר חיותם היא רק בתורה הק', באלו יתכן פירוש הפסוק וחי בהם כפירוש השנית הנ"ל, וממילא מחוייבים

ובאמת אין מזה הכרח, כי מה ראייה מהמצריים שנאבדו מן העולם ברשעתם בלי תשובה, בודאי לא ניחא ליה לה' על איבוד בריותיו. אבל מי שבא לידו קיום מצוה רבה כזו, ועושהו בשמחה רבה, שעכשיו שבא לידו ואקיימנה, ולא מרגיש תענוג יותר ממה שנותן נפשו לה', למה לא יברך את ה' על גודל הזכות שנודמן לו למסור נפשו עבור ה'. וכמאמרם (פסחים נ.) הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן.

וכבר סיפרתי שלפני איזה שנים בקרתי באושוויץ, המקום שנהרגו שם רבבות ישראל. והגוי שהראה המקום להבאים שם, כאשר הגיע למקום הגאז-קאמער, שאל אותו גוי אחד מן המבקרים, אם היהודים כאשר הגיעו למקום הזה, ידעו והכירו כבר שכאן הוא סופם. והשיב לו כאן ידעו כבר כולם שהולכים לטביחה. ושאל אותו ומה עשו אז היהודים. והשיב לו, מקצתם היו מתפללים, ומקצתם יצאו בשירה וזמרה. - ובאמת אי אפשר להבין איך גוי יוכל להסביר תופעה כזו להיות בשמחה בשעה שיוצאין ליהרג, ואשרי עולם שאומה כזו שרוי בתוכה, ה' ינקום דמם.

*

ובמקום אחר ביארנו מה דאיתא בגמרא (שבת פח:) אמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצאתה נשמתן של ישראל שנאמר (שיר ה-ו) נפשי יצאה בדברו. ופריך ומאחר שבדיבור ראשון יצאה נשמתן, דיבור שני היאך קבלו, ומשני הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיה אותם שנאמר (תהלים סח-י) גשם נדבות וכו'. והכוונה היא כי בני ישראל היו אז ברום המעלה, והשיגו האמת כי חיים בלי תורה אינו כלום, ומה יתרון להאדם בחיי גשמיים לאכול ולשתות ולאסוף הון ושוב עזבו לאחרים. ורק חיי התורה שבהם זוכים לחיי עולם הבא הוא החיים האמיתיים, העולם הזה דומה לפני העולם הבא כפרוודור לפני טרקלין. ולכן על כל דיבור יצאה נשמתן, להורות כי מוכנים המה למות על כל דיבור ה', כי זהו אצלם וחי בהם. אמנם הקב"ה הוריד להם טל של תחיה, כי מתים אלו יחיה א-ל ברוב חסדו, והמה יזכו לחיים האמיתיים. וכמו שפירש בישמח משה (בתפלת שבת) מחיה מתים במאמרו, שהקב"ה מחיה אותם המתים באמרי ה' ע"ש.

*

ובזה נראה לבאר מה שנאמר במגילת רות, שאמרה נעמי לרות (טו-א) הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי יבמתך. ותאמר רות אל תפגעני בי לעזובך לשוב מאחריך, כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין, עמך עמי

ואלקיך אלקי, באשר תמותי אמות ושם אקבר, כה יעשה ה' לי וכה יוסיף, כי המות יפריד ביני ובינך. וברש"י מתוך דבריה של רות אתה למד, שאמרה לה נעמי אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת, אמר לה באשר תלכי אלך. אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינה אישה, אמרה לה באשר תליני אלין. עמנו מובדלים משאר עמים בשש מאות ושלש עשרה מצות, עמך עמי. אסור לנו עבודה זרה, אלקיך אלקי ע"כ.

ונראה כי נעמי אמרה לרות מה לך להתגייר, הלא דת יהודי היא עול גדול על האדם, אי אפשר לילך לכל מקום שרוצים, אי אפשר לדור ולהתייחד עם כל אחד וכו' וכו', מה לך לקבל עליך כל הקישויים הללו אשר אינך מצווה בהם. והשיב לה רות, אצלי עבודת ה' אין בה קישוי, זהו חיותי וההשתוקקות שלי שאוכל לשמש את קוני, וכפי מה שתגדל הקישויים בזה, העבודה חשובה עוד יותר, וכמאמרם לפום צערא אגרא, ואין אני מוכן לעזוב אותך. ולא רק שאני מוכן לקבל על עצמי תרי"ג מצות, אלא כה יעשה ה' וכה יוסיף, הלואי שיתן לנו עוד מצות רבות, ואקבל אותם באהבה.

אך אם את רואה בעבודת ה' קישויים, שהוא עול גדול שמכריחין את האדם לקיימם, ועיקר החיות הוא בעניני עולם, אז כאשר תבוא לפניך מצוה שצריכין עבור קיומה מסירת נפש, אז לא תמסור נפשך רק על שלש העבירות שאתה מחוייב, אבל על שאר עבירות תקיים וחי בהם ולא שימות בהם. אבל אצלי רק התורה תהא חיותי, והפירוש של וחי בהם אצלי, היינו שרק זה תהא חיותו, ואם צריכין לעבור על קיום דברי ה', אין להחיות שום חשיבות, ואני מוכן למסור נפשי על כל מצוה. ורק 'המות יפריד ביני ובינך', את לא תמסור נפשך למיתה רק עבור השלש עבירות ולא יותר, אבל אני מוכן למות על כל מצוה.

וזוהו מוסר השכל, כאשר עומדים אנו סמוך ונראה לזמן מתן תורתנו, שיש לכל אחד הזדמנות לקבל על עצמו עול התורה מחדש. ולהתאמץ ולעמוד בפרץ בנסיונות הזמן, שאין מבקשים מאתנו מסירת נפש ממש, אלא להתאזר נגד המכשולות של זמנינו, כלי הטוכנולוגיים ואבירייהו. וללמוד מצדקתה של רות, שהפקירה נפשה עבור להכנס תחת כנפי השכינה, ועבור זה זכתה להיות אמה של מלכות עד ביאת מלך המשיח. מכל שכן אנו זרע אברהם יצחק ויעקב, שקל לנו הרבה יותר לקבל מחדש עול התורה, ולהרגיש האושר שיש בקיום התורה בזה ובבא, כי רק הם חיינו ואורך ימינו, שמוטל עלינו בימים הבאים לעשות ההכנות הראויות לקבלת התורה מתוך שמחה והרחבת הדעת.

סעודה שלישית

*

ונראה עוד טעם שנבחר רבי עקיבא להיות במקום השכינה, דמבואר בלקוטי תורה להאר"י (פ' ויחי) שרבי עקיבא היה ניצוץ מיעקב אבינו, וכמו שנרמז בקרא שם (מט-כד) מידי אבי"ר יעקב, אותיות 'רבי עקיבא' ע"כ. והכפיל דבריו (ליקוטי ש"ס כתובות סג.) וזה לשונו, דע כי רבי עקיבא הוא דוגמת יעקב אבינו ע"ה, ולכן עקיבא אותיות יעקב א'. וכשם שיעקב רועה צאן חמיו כן רבי עקיבא גם כן. והנה כשם שליעקב היו ב' נשים, כן רבי עקיבא נשא ב' נשים, בת כלבא שבוע היתה כנגד רחל, ואשת טורנוסרופוס היתה כנגד לאה. ולכן אמרו (שם) על ברתיא דרבי עקיבא רחילא בתר רחילא אזלי, כי אמה בסוד רחל, וכן בתה גם כן בסוד רחל ע"כ.

והנה מצינו ביעקב שאמרו בגמרא (מגילה יח.) מנין שקראו הקב"ה ליעקב א-ל שנאמר (בראשית לג-ב) ויקרא לו א-ל אלקי ישראל, ויקרא לו יעקב א-ל, ומי קראו א-ל, אלקי ישראל ע"כ. אם כן מדתו של יעקב הוא דומיא דשכינה, שהקב"ה העיד עליו שהוא א-ל, וכדאיתא במדרש (ב"ר עט-ח) אני אלוה בעליונים ואתה אלוה בתחתונים ע"ש. על כן כאשר הוצרכו לבחור מי יוכל להיות כלי כפרה עבור ה', נבחר לזה רבי עקיבא, שהיא ניצוץ של יעקב, ונפש חיה הוא שמו, הוא נקרא עקיבא, אותיות יעקב א', רומז על א-ל אלופו של עולם, שהוא יהא קודש לה'.

והנה מצינו בגמרא (קידושין פא:) תניא (במדבר ל"ג) אישה הפרם וה' יסלח לה, במה הכתוב מדבר, באשה שנדרה בנוזר ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה יין ומטמאה למתים. רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, אמר ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, אמרה תורה צריכה כפרה וסליחה, מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר, על אחת כמה וכמה ע"כ.

וביאר בנזר הקודש (הובא בענף יוסף שם) דלמה בכה רבי עקיבא על זה יותר משאר חבריו. אך הנה העשרה הרוגי מלכות באו לכפר על חטא מכירת יוסף, והרי באמת היתה המכירה טובה עצומה ליוסף שנתעלה להיות שם משנה למלך, וזן וכלכל אביו וכל אחיו שנים רבות, וכמו שאמר יוסף עצמו, ועתה אל תעצבו וגו' כי מכרתם אותי הנה, כי למחיה שלחני אלקים לפניכם (בראשית מה-ה). ועל ידו נגדרו כל ישראל במצרים בקדושה (ויק"ר לב-ה). ואם כן לא מגיע להם עונש. אמנם כאשר הגיע רבי עקיבא למקרא הזה אישה הפרם, אף שלא עשתה עבירה למעשה כי בעלה

דברנו בפרקי אבות במה שאמרו חז"ל (מנחות כט.) בשעה שעלה משה מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות [כגון תגין של ספר תורה]. ואמר לו אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות, ועקיבא בן יוסף שמו שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות וכו'. אמר לפניו רבש"ע הראהו לי וכו'. אמר לפניו, רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכתו. ראה ששוקלין בשרו במקולין. אמר לפניו, רבונו של עולם זו תורה וזו שכרה. אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני ע"ש.

וי"ש לומר עוד כוונה במה שהשיב ה' למשה שתוק כך עלה במחשבה לפני. ונשלב הדברים לפרשתנו, שאמר הכתוב (כו-לב) וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה', וביאר הרה"ק רבי שמשון מאוסטראפלי זצ"ל, דמבואר בזוהר חדש (מדרש רות פט:) דעשרה הרוגי מלכות נענשו על מכירת יוסף ע"כ. וביאר האר"י ז"ל (שער מאמרי רבי שמעון בן יוחאי) כי השבטים עצמם נתגלגלו בהם כדי להתכפר על מכירת יוסף. אך באמת לא השתתפו במכירתו רק תשע שבטים, כי בנימין לא היה שם, וראובן היה עסוק בשקו ותעניתו, וכמו שנאמר (בראשית לו-כט) וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור וגו', ואם כן מדוע היה עשרה הרוגי מלכות. וביאר האר"י (לקוטי ש"ס ברכות סא.) דאיתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק לח) כי השבטים החרימו שלא לגלות ליעקב מהמכירה, ומאחר שלא היו אלא תשעה, צירפו עמהם השכינה כדי להשלים לעשרה ע"כ. ורבי עקיבא היה לכפר על השכינה אשר שיתפו עמהם אחי יוסף. וזהו סוד אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך 'באחד', פירוש בשביל אחד שהיא השכינה הנקראת יחידו של עולם ע"כ.

והטעם שנבחר לזה רבי עקיבא דייקא לבוא במקום השכינה, ביאר הרה"ק מוהר"ש הנ"ל, דאיתא בגמרא (פסחים כב:) כי שמעון העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא (דברים ו-יג) פירש וכו', עד שבא רבי עקיבא ודרש, את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים. וכיון שהשוה כבוד תלמידי חכמים לכבודו של מקום, לכן נבחר הוא להיות כלי כפרה תמורת השכינה. וזהו פירוש הכתוב, 'וכל מעשר בקר וצאן', רומז על העשרה הרוגי מלכות, 'כל אשר יעבור', תשע הרוגי מלכות שנהרגו ועברו מן העולם, הוא 'תחת השבט', כנגד תשעה השבטים שהשתתפו במכירת יוסף, 'והעשירי' זהו רבי עקיבא, יהיה 'קודש לה', הוא קרבן כפרה במקום השכינה עכדה"ק. (הובא בפרדס יוסף בפרשתנו אות ע.) – ויש להוסיף דזה נרמז בשמו של רבי עקיבא, שהוא נוטריקון עשירי י'היה קודש ב'עבור אחד, היא יחידו של עולם.

נאמר (קהלת ז-יב) בצל החכמה בצל הכסף, שמתעלה להיות כחלק מהתלמיד חכם שמחזיקו.

וזהו ענין הקוצים שקשרם הקב"ה להיות מחוברים לאותיות התורה, שעל ידי חיבורם מתעלה הקוץ להיות תגא וכתר לראש הצדיק, וחלק כחלק יאכלו. וכאשר שאל משה לה' על ענין התגין, השיב לו שעל כל קוץ וקוץ תלוי תילי תילים של הלכות, שהוא נוטל חלק בתורתו של התלמידי חכמים, ועליו תלוי כתר של תורה, ועל ידי זה הם מתעלים.

*

וכבר הבאתי במקום אחר מה שמסופר על הגאון בעל דברי אברהם זצ"ל, שהיה תלמיד מרן החתם סופר זי"ע, שבבחרותו בעת למדו בפרעשבורג, היה לו יום קבוע לאכול אצל אחד מהבעלי בתים שהיה איש פשוט, פעם באמצע הסעודה ביום חג השבועות התפרץ אותו בעל הבית בבכי, ונהרי דמעות ירדו מעיניו. והבחור האורח נתרגש מאד מהו פתאום הבכיה, ושאל אותו לשלומו מה קרה אתו. והבעל הבית השיב לו בתמימות, היום הוא זמן מתן תורתינו, והוא יום טוב שמשמחין עצמם באכילה ושתיה, והכל מודים דבעצרת בעינן לכם יום שניתנה בו תורה, ממילא לבחור הלומד בישיבה קל מאוד להיות שמח, בזוכרו כמה ימים ולילות הוא לך בעומקה של הלכה, אבל איזה יום טוב הוא אצלי שאני עם הארץ ואיני פנוי ללמוד תורה.

והשיב לו, מצינו קרא (דברים טו-י) ועשית חג שבועות לה' אלקיך, מסת נדבת ירך אשר תתן, כאשר יברכך ה' אלקיך, שלא מצינו לשון כזה בשאר הימים טובים, אף שגם הם חייבים בשלמי שמחה. אך הכתוב רצה לרמוז לנו, כי שמחת חג השבועות שהוא יום מתן תורתנו אינו רק לתלמידי חכמים היושבים באהלה של תורה, אלא גם המחזיקים הפושטים ידם לפרנס התלמידי חכמים, גם המה יש להם חלק בהתורה. ועל זה אמר, ועשית חג שבועות לה' אלקיך, תוכל לעשות יום השבועות חג לה' אלקיך, גם במסת נדבת ירך אשר תתן כאשר יברכך ה' אלקיך ודפח"ח.

ועל כל פנים ביום שניתנה בו תורה יש לכל אחד חלק גדול בשמחתה, לא רק הלומדי תורה, אלא גם המחזיקים בה, הם התגין המחברים לאותיות התורה, וגם עליהם יש תילין של הלכות. וכה יתן ה' שנוכל לקבל את החג בהכנה הראויה, ולקבל על עצמינו עול התורה מחדש, כל אחד לפי ערכו ומהותו ותפקידו, ונתברך יחד בברכת התורה, עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

הפרה, ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. מכל מקום כיון דעשתה בכוונת איסור נענשה כמעשה, וצריכה כפרה על המחשבה לא טובה, על כן הוי בכי, כי סופו יבוא כך שיהרג גם הוא עבור זה ע"כ.

והנה משה רבינו ראה הריגת רבי עקיבא, ושאל זו תורה זו שכרה. כי לא יתכן שתהא זו עבור חטא מכירת יוסף, כי בפועל לא היה כאן רעה, כי למחיה שלחני אלקים, ולמה יענש. ועל זה אמר לו ה', הן אמת שבמעשה לא חטאו, אבל יכך עלתה במחשבה לפני, לפי המחשבה שלהם היתה בזה חטא, שנתכוונו לאכול בשר חזיר אלא שעלה בידם בשר טלה, וגם זה צריך כפרה, על כן בא רבי עקיבא להיות קודש לה', לכפר עבור ההשתתפותו של ה' בזה, ויצאה נשמתו באחד.

גם יש מקום לומר כי הריגת רבי עקיבא היתה לכפרה על יעקב, שהוא היה ניצוץ נשמתו, שהרי על ידו באו יוסף והאחים לידי כך. והרי אמרו (שבת קמט:): כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה ע"ש. (ועיין בזה בהקדמה לספר ים התלמוד (עמ"ס בבא קמא אות כה) דלכן אמר יעקב אמותה הפעם (בראשית מו-ל), וברש"י סבור הייתי למות שתי מיתות בעולם הזה ולעולם הבא וכו' ע"ש). וכמו כן יוסף גופיה הוצרך לכפרה, כי אחיו נענשו על ידו. ומבואר בשל"ה (פ' וישב תורה אור ד"ה יוסף) שמעתי מקצת המקובלים, כי רבי עקיבא היה הגלגול של יוסף, ולכן נקרא עקיבא בן יוסף ע"כ. ואם כי ברבי עקיבא תרווייהו הוו ביה, ניצוץ של יעקב וניצוץ של יוסף, על כן בא רבי עקיבא לכפר עבורם.

*

ובמה שאמרו (שם) שמצא להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות. יש לומר בדרך רמז, כי ידוע שששים רבוא ישראל הם נגד הששים רבוא אותיות לתורה, וכמו שפירשו (גיטין נו:): מילייהו נפישין, היינו שאותיות התורה הם נפשות. והנה הקוצים מורים על הנשמות שאין חלקיהם בהתורה, וכמו שכתב בתורת משה (פ' פקודי ריט:): כי יש שנשמותיהם מקליפת נוגה הסמוכה לקדושה, ולהם אין חלק באות מהששים רבוא אותיות, ומכל מקום יש להם תקנה במהנה לתלמידי חכמים מנכסיהם, ומשיא בתו לתלמיד חכם, ועושה פרקמטיא לתלמידי חכמים (כתובות קיא:), ועל דרך שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך (דברים לג-יח), דמניה ומניה מסתייעא מילתא, שעל ידיהם עוסק התלמיד חכם בתורה ונעשה צדיק יסוד עולם ע"ש. ועל זה

הגליון הזה נכתב על ידי

לעילוי נשבת

מה"ר ר' משה יודא סאנדער הי"ו
לרגל השמחה השווה במעונו
בהולדת בנו למול טוב

מה"ר ר' נחום יודא שווארץ הי"ו
לרגל השמחה השווה במעונו
בהולדת בתו למול טוב

כ"ק הגה"צ רבי יהושע בן הגה"צ רבי אשר אנשיל זצוק"ל
אבד"ק סאמבאטהעלי
נפטר יום ה' סיון - ערב שבתות תשנ"ה לפ"ק
ת.נ.צ.ב.ה.

מה"ר ר' יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו
לרגל השמחה השווה במעונו
בהולדת בנו למול טוב

מה"ר ר' ישראל מרדכי וועקסלער הי"ו
לרגל השמחה השווה במעונו
בנישואו בנו למול טוב